

Za Jolanu Jančovičovou

Práve sa chystala pretrhnúť na chvíľu prúd neprestajnej zaneprázdnenosti, vykonať prehliadku päťdesiatich rokov svojho plodného životného kolobehu a preniesť ťažisko pro projekcie ďalších úsekov života, ktorým v profesionálnej kariére vedeckého pracovníka v oblasti spoločenských vied, dvojnásobne viac ak je to žena, pripadá významná funkcia zbierať, kompletovať a usúšťať parciálne výsledky svojej predošlej heuristiky. Nič z toho sa neudeje a nevykoná. Stodvadsaťtri dní pred týmto pomyselným predelom prišiel predel nepomyselný, predel kruto reálny, hranica, za ktorou každý osobný plán môže sa ukutočniť len tak, že ho uskutoční niekto iný.

V Jolane Jančovičovej stráca slovenská sociológia výraznú individualitu. Spoločenský typ vedca, ktorý personifikuje a individualizuje, korení v generácii vstupujúcej do života v rokoch drsnej medzivojnovnej hospodárskej krízy a je touto krízou geneticky poznačený a determinovaný. Fakt zrútenia kapitalistického usporiadania ľudských vecí sa mu v tisícokrakých podobách vnucuje a vstúpuje od najútlejšej ontogenézy. Nemôže nesnívať o lepšom svete. Nemôže nepremýšľať o cestách a prostriedkoch, ktoré k takémuto svetu vedú. A objavené východiská nemôžu byť v súlade s tými reálnymi východiskami, ktoré vyplynuli ako výsledok druhej svetovej vojny, ako výsledok triumfálneho pochodu socialistických ideí a socialistických ideálov v našom geografickom priestore. Školské roky tohto spoločenského typu vedca sú viacej nabité lekciami „školy života“ ako suchopárom učebníc, zastarávajúcich skôr než boli napísané, odsúhlasené, vytlačené, zviazané a expedované. Je to typ vedca pripravujúceho sa na dráhu vedeckého pracovníka v zväzacej modrej košeli na poltucte mládežníckych prázdninových brigád a zachovávať si z tejto brigádnickej mentality čosi nedefinovateľné, no nesporné sympatické a azda aj závideniahodné. A je to, napokon, typ vedca, ktorý sa nemusí prinucovať k tomu, aby dal prednosť nevyumelkovannej, realitou dýchajúcej formulácii vedeckého problému pred formuláciou akademicky vznosnou a rešpektabilnou.

Most, ktorý spája spoločenskú vedu s revolučnou spoločenskou praxou, predstavuje najorganickejší priestor Jolany Jančovičovej. Je to priestor, v ktorom sa cíti sama sebou a v ktorom ju nájdeme pri každej dôležitej životnej a profesionálnej peripetii.

Sú to konštrukčné prvky tohto mostu, ktoré odmeriavajú jej cestu ako čerstvej absolventky FF UK v Bratislave r. 1955 do funkcie vysokoškolskej učiteľky marxisticko-leninskej filozofie.

Na tomto moste ju opäť pristihneme v r. 1963, keď sa preorientováva na výskumníčku v oblasti marxistickej sociológie so špecializáciou na problémy ženy a rodiny.

Po ňom sa v r. 1972 vydáva zo Slovenskej akadémie vied do funkcie v ÚV Slovenského zväzu žien, kde dychtivo, plnými priehrškami nabera prepotrebné impulzy z praxe.

A po piatich rokoch opäť sa po ňom vracia do Slovenskej akadémie vied, aby tu, bokom od rušnej križovatky praxe, nie však bez dotyku s ňou, získané impulzy využila a zúročila.

My, čo sme boli okolo nej, vieme, ako to s tým „zúročovaním“ myslela vážne, ako ju tento cieľ osobne zapáľoval a spaľoval, ako ním žila do posledných hodín svojho života. Je nám strašne ľúto, že ho nebude môcť osobne uskutočniť. A máme pochybnosti, či sa nám podarí ju v tom nahradiť. Lebo isté veci sú predsa len nenahradiateľné.

Česť jej žiarivej pamiatke.

Redakcia a redakčná rada Sociológie a Sociologického časopisu

Zemrel Živko Ošavkov

Dne 18. února 1982 zemřel po delší nemoci zakladatel a dlouhodobý ředitel Institutu sociologie BAV, předseda Bulharské sociologické společnosti, člen redakční rady ča-

sopisu „Sociologické problémy“, známý bulharský vědec, profesor doktor Živko Ošavkov.

Jeho úmrtím ztrácí marxisticko-leninská sociologie jednoho ze svých nejvýznamnějších představitelů, vynikajícího teoretika a organizátora, nadšeného bojovníka za upevnění a rozvoj sociologie, za její těsné spojení s praxí socialistické výstavby.

Živko Ošavkov se narodil 6. července 1913 v dělnické rodině. Po absolvování Lomského gymnázia studoval filozofii na Sofijské univerzitě a na pařížské Sorbonně. Poté působil jako učitel v různých bulharských městech. Již ve svých žákovských a studentských letech si osvojil ideje marxismu-leninismu, bojoval za jejich uskutečnění a zůstal jim věrný až do konce života.

Po vítězství 9. září 1944 se otevřel široký prostor pro jeho nadšenou činnost veřejného činitele, vědce a publicisty. Byl pracovníkem ÚV BKS, působil jako docent filozofie na Sofijské univerzitě a jako profesor na Institutu filozofie BAV. Významně přispěl k zformování a rozvoji marxisticko-leninské sociologie v Bulharsku, k vymezení jejího místa a úlohy v systému společenských věd, k vypracování některých specifických sociologických výzkumných metod a k rozpracování jejich funkcí v praxi socialistické výstavby. První empirické výzkumy v Bulharsku, provedené pod jeho vedením, měly velký vědecký a praktický význam a položily empirický základ rozvoji sociologie jako vědy. Jako první ředitel Institutu sociologie BAV, jako jeden ze zakladatelů a dlouholetý předseda Bulharské sociologické společnosti se Živko Ošavkov podílel na organizačním upevnění bulharské sociologie, na výchově mladých sociologických kádřů, na vytvoření bulharské sociologické školy.

Bohatá byla též Ošavkovova mezinárodní vědecká činnost. Publikace řady jeho prací v cizích jazycích, zvolení viceprezidentem Mezinárodní sociologické asociace, účast na kongresech a sympozii, to vše přispělo ke zvýšení prestiže bulharské sociologie v cizině, a zvláště v SSSR. Živko Ošavkov výrazným způsobem přispěl k upevnění a rozvoji plodné spolupráce se sovětskými sociology, jakož i se sociology z ostatních socialistických zemí.

Svou výzkumnou činností věnovanou širokému okruhu filozofických a sociologických otázek, teoretickým a empirickým studiím procesů a zákonitostí budování rozvinuté socialistické společnosti v BLR, nadšenou propagací sociologických poznatků, svou tvůrčí vědeckou činností Živko Ošavkov významně ovlivnil řadu pracovníků ve vědě i ve společenské praxi, kteří důstojným způsobem pokračují v díle svého kolegy a soudruha, učitele, přítele a rádce!

Čest jeho světlé památce!

*Institut sociologie BAV
Bulharská sociologická asociace
časopis „Sociologické problémy“*

K 40. výročí smrti Eduarda Urxe (1903–1942)

Eduard Urx — literární kritik, filozof, publicista a stranický funkcionář se narodil 29. 1. 1903 ve Velké nad Veličkou na Moravském Slovácku a byl po krutých výsledcích a mučení na Pankráci, v Pečkárně a v Terezíně popraven 20. 4. 1942 v Mauthausenu.

Od roku 1929 patřil E. Urx k nejbližším spolupracovníkům K. Gottwalda a v roce 1931 se stal spolupracovníkem *Kominterny* pod pseudonymem Schmidt. Pracoval jako redaktor mnoha pokrokových časopisů (*Spartakus*, *DAV*, *Rudý večerník*, *Dělnický deník*, *Tvorba*) a jako zástupce šéfredaktora *Rudého práva*. Po zákazu KSČ se stal členem I. ilegálního ÚV KSČ a používal pseudonymu Studna. 13. února 1941 byl zatčen v Praze a po více než ročním věznění popraven.

Neukončené dílo E. Urxe přineslo mnoho cenných podnětů pro různé obory marxistických společenských věd v období mezi dvěma válkami, mimo jiné i pro marxisticko-leninskou sociologii. Z těchto podnětů je možno připomenout úvahy, jimiž přispěl k vyjasňování funkce umění a literární kritiky, a to především úvahy o užití sociologické metody v knize B. Václavka *Poezie v rozpacích. Studie k sociologii umění a kultury* (Praha 1930). Urx se dále zamýšlel nad funkcí filozofie a žurnalistiky ve společnosti, kritizoval různé buržoazní koncepce tzv. české národní povahy a v neposlední řadě ostře vystupoval proti buržoaznímu společenskému systému, teoreticky propracovával koncepci jednotné protifašistické fronty a odmítal revizionismus v dělnickém hnutí.